

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙ ΓΛΩΣΣΟΜΑΘΕΙΑΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ *

Δυσχερές τὸ ἐλέγχειν, ἔτι δὲ δυσχερέστερον πρὸς ἡμῶν, διότι οἱ ἐλεγχόμενοι φρονοῦσιν ὅτι ἀντὶ πάσης θυσίας ὀφείλουσι νὰ δικαιολογηθῶσι. Τοῦτο συνέβη ὅτε ἠθέλησμεν νὰ ἐλέγξωμεν τὰ ἡμικρημένα τοῦ κ. Ακμπρύλλου καὶ τοῦ κ. Παπκζῆ. Ἀμφότεροι ἠθέλησαν ἀντὶ πάσης θυσίας, νὰ δικαιολογηθῶσιν· ἀλλ' οἱ δικαιολογίαι των ἔτι μᾶλλον ἡμικρημέναι ἐλέγχονται. Ἡμεῖς ἐνταῦθα θέλομεν περιορισθῆ μόνον εἰς τὴν αὐσίαν. Καὶ δὴ πρῶτον πρὸς τὸν κ. Παπκζῆν, ὅστις καὶ πρῶτος ἠθέλησε ν' ἀπολογηθῆ.

α'.) Γράφοντες ὅτι ὁ πειρώμενος διὰ μόνης τῆς Γραφῆς νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα περὶ τῆς γλώσσης ἣν ἐλάλει ὁ Ἰησοῦς ἀποτυγχάνει, διαβεβαιώμεν τὸν κ. Π. ὅτι οὐχὶ αὐτόν, ἀλλὰ τὸν κ. Α. εἶχομεν ὑπ' ὄψιν. Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη πιστεύομεν καθιστᾶ, πᾶσαν ἄλλην συζήτησιν περιττὴν περὶ τούτου.

β'.) Ἀσχάλλει ὁ κ. Π. διότι ἐγράψαμεν ὅτι αἱ παραπομπὴ αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν κικῶς καὶ ἐσφαλμένως. Ἀλλ' εἰς βεβησίωσιν τῶν ἡμετέρων λόγων ἀνγκράφομεν τὰ ἐξῆς. Ἐν σελ. 360 (Παρυκτ. τόμ. Δ'.) παραπέμπει εἰς *Εὐσέβιον* 133, 171 καὶ πλέον οὐ. Διὰ τὸν γινώσκοντα ὅτι ὁ Εὐσέβιος ἔγραψεν ὅλους τόμους, Ἱστορίας, Χρονολογίας, Εὐαγγελικῆς Προπαρκασκευῆς, Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, βίου Κωνσταντίνου, καὶ ἄλλα, ἡ παραπομπὴ «Εὐσεβ. 133, 171» οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι ὀφείλει τις χάριν τοῦ κ. Π. νὰ ἀναλάβῃ μεθ' ὑπομονῆς τὴν φυλλολόγησιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου συγγραφῆς. Ὑποθέτομεν ὅτι παραπέμπει εἰς τὴν *Ἱστορίαν*, ἀλλ' ὄφειλε ν' ἀνγκράψῃ κεφάλαιον καὶ βιβλίον καὶ οὐχὶ νὰ γράψῃ ἢ ἀντιγράψῃ δύο ἀριθμούς — Δεύτερον ἐν ἀρχῇ τῆς σελ. 370, παραπέμπει, ὅπως δείξῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς σαρδίαν πρὸς ἀλλοθνεῖς, εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων Ε', 33· ἀλλὰ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἀνγκινώσκωμεν ἢ οἱ δὲ (ἀκριτοὶ τοῦ Παύλου) διεπρίοντο καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς· οὔτε δὲ παρακατιόντες εὐρίσκομέν τι σχετικὸν πρὸς τὸ θέμα. — Τρίτον· εἰς τὴν αὐτὴν σελ. παραπέμπει εἰς Πραξ. ΚΑ'. 47. Ἄς μὴ θεωρήτῃ ὁ ἀνγκινώτης, ἂν δύναται, ἀφοῦ μάθη ὅτι τοιοῦτον χωρίον δὲν ὑφίσταται, διότι τὸ ΚΑ'. κεφ. μόλις 40 στίχ. ἔχει. — Τέταρτον· ἐν σελ. 372 λέγων ὅτι ἡ Π. Δ. ἦν μεταγλωττισμένη εἰς τὸ ἀρχαϊκὸν καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνεγίνωσκεν αὐτὴν οὕτω, παραπέμπει εἰς τὸ τοῦ

* Ἰδ. «Παρυκτ.» τόμ. Δ' (1880) σελ. 357, 477, 849. τόμ. Ε' (1881) σελ. 672, 804 (Πρόβλ. καὶ τὸν παρόντος 4' τόμου σελ. 347).

Ματθ. α' ἴωτα ἐν ἡ μίᾳ κερκίᾳ οὐ μὴ περὲλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου. Ἄγνωστὸν φρίνεται ὁ κ. Π. ὅτι τὸ ἴωτα (ἰούδ) καὶ ἡ κερκίᾳ εἶναι τὰ ἐλάχιστα σημεῖα ἐν τῷ εἰσαεῖθ' ἀλφειῷ καὶ ὅτι ἡ ἀρχικιτῆ διὰ τῶν ἐβραϊκῶν ἐπίσης χαρακτηρῶν γράφεται — καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ χωρίον ἐκεῖνο δὲν δύναται ν' ἀποδείξῃ οὐδόλως ἂν ἐνόει τὸ πρωτότυπον ὁ Ἰησοῦς ἢ τὴν ἀρχικιτῆν μεταφράσιν. — Ἄλλο ἐν σελ. 372 περὶπέμπει εἰς Φίλωνος Π Γάϊον καὶ προστίθησι τὸν ἀριθ. 1014, ὅστις οὐδόλως μὲν ἐχρησίμευσε, διότι ἠναγκάσθημεν ν' ἀναγνωρίσωμεν ὀλοκληρὰ κερκίαι. ¹ — Ἐπίσης ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι λέγων ὁ κ. Π. ἀπροσποτίθησιν εἰς τὸν διδάσκαλ. τὴν γνῶσιν τῆς γλώσσης, ἣν ὁ διδασκόμενος λαὸς ἐνόει, ἦτοι τῆς ἀρχικιτῆς περὶπέμπει εἰς Λουκ. ΚΑ'. 5, ὅπου ἀναγνωρίσωμεν ἀκί τινῶν λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς κεκόσμηται, εἶπεν. Ἐνταῦθα λοιπὸν οὐδεὶς λόγος περὶ τῆς ἡ ἐκείνης τῆς γλώσσης εἶναι ἐν ἀπὸ τὴν μίᾳ ἡμίσει καὶ εἴτε τῆς Κ. Δ. καὶ πλέον οὐ. Διὰ τὴν ἔγινε ἡ περὶπέμπη, ἀγνωστοῦμεν. — Ἐτερον ἐν σελ. 375 περὶπέμπει εἰς Α'. Κορ. 26 — 31. Ἀλλὰ ποῖον κερκίαιον; Ὁ θέλων νὰ τὸ εἶρη εἰσαεῖθ' νὰ διέλθῃ ὀλοκληρὸν τὴν Α'. ἐπίστ. πρὸς Κορ. Μὴ ὑποθέτῃ τις ὅτι τὸ 26 σημαίνει κερκίαι. διότι ΚΓ. κερκίαι δὲν περιέχει καθόλου ἢ ἐπιστολή. — Ὁμοίως ἐν σελ. 358 ποιούμενος λόγον ὁ κ. Π. περὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου Ι. Χ. περὶπέμπει εἰς Β'. Πέτρου, στ. 21. Περὶ κερκίαιου οὐδεὶς πάλιν λόγος. Ἐκ δὲ τῶν 3 κερκίαιων τῆς ἐπιστολῆς τὸ μὲν α'. καὶ β'. οὐδὲν περὶ τούτου σχετικὸν λέγουσιν ἐν σελ. 21, τὸ δὲ γ'. κεφ. οὐδ' ἔχει καὶ στίχον 21. — Ἄλλο ἐν σελ. 377 περὶπέμπει εἰς Μάρκ. Ζ'. 82. Ἀλλὰ τὸ Ζ'. κερκίαι. τοῦ Μάρκου δὲν ἔχει πρὸς 37 στίχους μόνον εἰς ὅλας τὰς ἐκδόσεις τοῦ κόσμου, οὐδ' αὐτῆς τῆς ἐν 1806. Tiberis W. Hassel, Coloniae, ἣς τόσον ἐπιχαίτως μνημονεύει ὁ κ. Π. — Τέλος ἐν τῇ αὐτῇ ποιούμενος λόγον περὶ λέξεων μὴ ἐκκλησιαστικῶν περὶπέμπει εἰς Ματθ. ΚΖ'. 4. "Αν δὲ λάβῃ τις ἀπὸ χειρὸς τὸν Ματθαιῶν θ' ἀναγνωρίσῃ λέγων (ὁ ἰούδης), ἡμίσητον περὶπέμπει κίμα ἀθῶν. Οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς, σὺ ὄψειο. — Πᾶσι οἱ λόγοι τοῦ ἰούδα καὶ τοῦ ξένων λέξεις!

Μετὰ τὰ περὶδείγματα ταῦτα εἰς κρίσιν ὁ ἀναγνωστὴς, ἂν ἠδικήσωμεν τὸν κ. Π. γράψαντες ὅτι αἱ περὶπέμπαι κακῶς ἐδημοσιεύθησαν καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσιν. Ἡμεῖς θὰ ἐπροτιμῶμεν ὀλιγωτέρως περὶπέμπας καὶ ἀκριβοτέρως διότι λησθῆναι οἱ νομίζοντες ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἔργου τῶν αὐτῶν κατὰ τὸ πλῆθος τῶν περὶπέμπων.

γ') Κεκίζει ἡμᾶς ὁ κ. Π. περὶπερὶπέμπαντες ὅτι κακῶς ἐτέθη τὸ ζήτημα

¹ Σημειωτέον ὅτι πολλὰ ἀρχικιτῆτα ἐκδόσεις ἀκολουθοῦσι τὸ τοιαῦτον σύστημα τῆς διαίρεσης, κατὰ σερὶν ἀριθμῶν ἀτελειότητων. Πλὴν δὲ ἐπίσης συγγράμματα ἔχουσι τοιαύτου εἶδους παραπομπάς, ἣδη ἐκπεσοῦσας εἰς ἀχρησίαν διὰ τὴν μεθοδικωτέραν τῶν νέων ἐκδόσεων διαίρεσιν.

περὶ τῆς γλώσσης, ἣν ὠμίλει ὁ Ἰησοῦν. Ἐπιναλαμβάνομεν ὁμῶς ὅτι ἐπειδὴ ἐν Ἑκκλησίᾳ ἐπεκράτει ἡ Ἀραμαϊκὴ, ὠμίλει καὶ ὁ Ἰησοῦς τὴν αὐτήν· ἐπειδὴ δὲ ἐλκλεῖτο καὶ ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἄλλαι ξέναι διάλεκτοι δὲν δύνανται νὰ ὀρισθῇ ποίαν τούτων ὠμίλει ὁ Ἰησοῦς· μόνον δυνάμεθα νὰ συζήτησωμεν εἰ ἦτο δυνατόν νὰ ὠμίλει καὶ ἄλλην πλὴν τῆς ἀραμαϊκῆς. Τὸ ἐν διαφέρει ὁμῶς διαφέρει τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ. Διὰ τοῦτο ἐλέγομεν ἐπέθα κακῶς τὸ ζήτημα. Ἐὰν δὲ συμπεράσμεθα τοῦ κ. Π. ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἠδύνατο ἡ ἀραμαϊκὴ καὶ τὰ γράμματα τῆν ἑλληνικὴν, (σχεδὸν φρονῶν τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς ῥωμαϊκῆς) εἶναι ἐξ ἐκείνων, ἕτινα κατασκευάζει ὁ νοῦς ἡμῶν, ἔτσι ἀχαλίνωτος εἰς τὰς ὑποθέσεις ἀφειθῆ.

δ.) Περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Σταυροῦ ματαίωποιεῖ ὁ κ. Π. θέλων ν' ἀποδείξῃ τὴν σειράν τούτου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὀρθοτέραν ἐκείνου. Τὸ μόνον θετικὸν ἐνταῦθα εἶναι ὅτι οὐδὲν θετικὸν γνωρίζομεν, καὶ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ ὀμολογῶμεν, οὐχὶ δὲ νὰ οἰκοδομῶμεν ἐπὶ ὑποθέσεων. Κεθαίως ὁ κ. Π. κατακρίνει πού ἡμεῖς ὅτι ἐπὶ πολλῶν ἀποφαινόμεθα, ὅτι εἶναι ζήτηματα οὐχὶ εὐλύτα, ἐρωτᾷ δὲ τί δεικνύουσιν αἱ ἀβεβαιότητες αὐταὶ ἡμεῖς ὁμῶς ἀπαντῶμεν· δεικνύουσιν ὅτι δὲν θέλομεν νὰ ἐπιδεικνύωμεν σοφίαν περὶ πάντων ἀποφαινόμενι γνώμην μετὰ θετικότητος, διότι ὁ ἀληθὴς ἐπιστήμων ὀφείλει νὰ μὴ αἰσχύνηται τὸ ἄγνωστον νὰ λέγῃ ἄγνωστον, τὸ πιθανόν, πιθανόν καὶ τὸ ἀθέβαιον ἀθέβαιον. Ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου, καὶ ἐν ὁ κ. Π. ἢ ὁ κ. Α. μᾶς πείσωσιν ὅτι αὕτη ἡ σειρά τῶν ἐπιγραφῶν ἢ ἐκείνη εἶναι ἢ ἱστορικῶς ἀκριβής, πάλιν οὐδὲν ἀποδεικνύουσι περὶ τῆς μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπικρατήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Ἑκκλησίᾳ.

ε.) Ἐπιμένει ὁ κ. Π. ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Ἰωσήπου περὶ Ἰησοῦ εἶναι γνήσιον, ἐνῶ ἐπιναλαμβάνομεν, σήμερον δὲν εἶναι ζήτημα ἢ νοθεῖα σου. Ὁ Ἰώσηπος ἦτο Ἰουδαῖος καὶ νομοδιδάσκαλος. Ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὡς παραβάτης τοῦ θείου νόμου, ὡς ἀντιποιηθεὶς θεότητα καὶ υἰότητα Θεοῦ. Πλὴν τούτου ἦτο Φαρισαῖος, ὅθλιν ὅτι ἀσθηρὸς τηρητῆς τῆς διδασκαλίας τῶν πατέρων. Ἰνωστὸν δὲ οἶον ἀγῶνά ἐχρηάσθη ν' ἀναλάβῃ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς ἀσπόνδρους ἐχθροὺς Φαρισαίους. Πῶς ἠδύνατο αὐτός, Ἰουδαῖος, νομοδιδάσκαλος, Φαρισαῖος νὰ τοιμήσῃ νὰ γράψῃ (καὶ ἐν ἦτο πεπεισμένος ἐσωτερικῶς) τοιαῦτα περὶ Ἰησοῦ; δὲν ἐκινδύνευε νὰ κατηγορηθῆ εἰς τὸ Μ. Συνέδριον καὶ νὰ τιμωρηθῆ ἀσθηρῶς. Ὁ κ. Π. λέγει ὅτι ὁ Ἰώσηπος ἀπακλεῖ τὸν Ἰησοῦν μόνον θαυματουργόν. Ἀλλὰ δὲν ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν φράσιν αἰῶνα ἀνδρα (=ἄνθρωπον) αὐτὴν λέγειν χρήσι; Δὲν νοεῖ ὁ κ. Π. ὅτι ἡ φρ. δηλοῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦτο ἄνθρωπος; Ἀφοῦ λοιπὸν ἀρνεῖται ὑπὸ τύπον ἀμφιβολίας, ὅτι ἦτο ἄπλοῦς ἄνθρωπος, ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν τί ἄλλο δύναται νὰ ἦναι εἰμὴ Θεός. Δικτὶ, ἐρωτᾷ ὁ κ. Π. ὁ Φιλόστρατος ὀνομάζει τὸν Ἀπολλώνιον θαυματουργόν καὶ μέγαν πεπαιδευμένον. Ἀλλὰ τὸ θαυματουργ-

γός καὶ μάγος παρασπάγγας ὅλας ἀπέχει ἀπὸ τοῦ εἰς χρῆ ἄνδρα αὐτὸν λέγειν. Καὶ τέλος, λίαν διάφορος ἡ θέσις τοῦ Φιλοστράτου ἀπέναντι τοῦ ἔθνους τοῦ τῆς θέσεως τοῦ Ἰωσήπου ἀπέναντι τοῦ ἰδίου ἔθνους καὶ τῆς θρησκείας αὐτοῦ. Τέλος ὁ συνειδησμένος εἰς τὸ ὕφος τοῦ Ἰωσήπου ἀμέσως διαστέλλει τὴν διαφορὰν τοῦ ὕφους τοῦ μνημονευθέντος χωρίου. Προσθεθεὶς δὲ ὅτι, διὰ ταῦτα, χειρόγραφα παλαιότατα ἀρχῆθεν, καὶ νῦν πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις αἱ νεώτεραι ἐνέκλειταν τὸ χωρίον ἐν ὄβελοις.

ς'.) Ἐν σελ. 677 ὁμολογεῖ ὅτι γράφων ὅσα ἔγραψε δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν σημιτολόγους, ὅτι δὲν ἐπαγγέλλεται τὸν γλωσσολόγον καὶ ἀνατολιστὴν. Ἀλλὰ τό τε καλλήτερον θὰ ἔπραττεν ἀπέχων τῆς συζητήσεως τοῦ θέματος τούτου.

ζ'.) Λόγους πολλοὺς δαπανᾷ ὁ κ. Π. ὅπως εἶπη ὅτι παρελάβομεν ιδέας καὶ κρίσεις τοῦ Ρενάν. Εἰς τοῦτο δὲ δὲν θέλομεν ἀπαντήσῃ, διότι ἐξέρχεται τοῦ θέματος, ἂν μὴ ἐκινδυνεύομεν νὰ φανῶμεν ἀναπολόγητοι. Οὔτε διανοήθημέν ποτε ν' ἀρνηθῶμεν τοῦτο, οὔτε ἄτοπον τὸ συμβουλευέσθαι τὸν Ρενάν ἐνομίσσαμεν, καὶ διὰ τοῦτο ὡς εἰς αὐτὸν παρεπέμψαμεν καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, οὓς συνεβουλεύθημεν, παρεπέμψαμεν. Ἐλάχιστοι ἴσως ἀγνοοῦσιν ὅτι ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς μελέταις ὁ Ρ. εἶναι αὐτὸ τοῦτο ἀξίωμα καὶ αἱ κρίσεις αὐτοῦ πάντοτε ἐπαναλαμβάνονται παρὰ τῶν ἀσιαολόγων. Ἀγνοεῖ ἴσως ὁ κ. Π. ὅτι οὐδεὶς μέχρι τοῦδε, οὔτε γάλλος, οὔτε γερμανός, ἔγραψε μίαν Ἱστορίαν τῶν Σημιτικῶν γλωσσῶν, πλὴν τοῦ Ρ. Αἱ γνώμαι αὐτοῦ ἄς ἐκείθεν παρελάβομεν εἶναι ἤδη παραδεγεγμένα, οἱ δὲ ἀμφισβητήσαντες αὐτὰς συνετέλεσαν εἰς μείζονα βεβαίωσιν αὐτῶν διὰ τῆς συζητήσεως. Τοιούτου ὄντος τοῦ Ρ. ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἐπρόκειτο νὰ γράψωμεν συστηματικῶς περὶ ἀνατολικῶν γλωσσῶν πραγματείαν, ἀλλὰ ἐν ἄρθρῳ νὰ ὑποδείξωμεν τὰ ἡμαρτημένα τοῦ κ. Π. καὶ κ. Α. περὶ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν δὲν νοοῦμεν κατὰ τί ἡμάρτομεν συμβουλευθέντες τὸν κ. Ρ. ὅστις ἐπαναλαμβάνομεν εἶναι ὁ μόνος μέχρι τοῦδε γράψας συστηματικὴν Ἱστορίαν τῶν Σημιτικῶν γλωσσῶν. Οὔτε εἶχομεν ὑπ' ὄψιν, ὡς ὁ κ. Π. νομίζει τὴν πεπλαιωμένην ἔκδοσιν τοῦ 1855, ἀλλὰ τὴν χθεσινὴν σχεδόν, τοῦ 1878, πέμπτην, ἐπινοημένην καὶ ἐπιδιορθωμένην. Ὅτι δὲ αἱ ιδέαι, ἄς παρὰ τοῦ Ρ. παρελάβομεν, δὲν εἶναι σήμερον κτῆμα αὐτοῦ μόνου, ἀλλὰ τῆς ἐπιστήμης ἤδη, διότι ἐπεβεβαιώθησαν, μαρτυρεῖ ἡ καθημερινὴ ἐπανάληψις αὐτῶν παρὰ τῶν ἀσιαολόγων πάσης ἐθνικότητος· ὁ δὲ βουλόμενος νὰ πεισθῇ περὶ τούτου ἄς ἀναγνίσῃ τὰ συγγράμματα τῶν Δέλιτς, Λέψιους, Ἀσκολη, Σαχάου, Δίλμαν καὶ εἰτινος ἄλλου, μηδὲ τοῦ Μασπερό καὶ Λενορμάν, οὓς μνημονεύει ὁ κ. Π., ἐξαιρουμένων, καὶ τὸ περιοδικὸν τῆς *Deutsche Morgenländische Gesellschaft*.

η'.) Δὲν συζητοῦμεν πρὸς τὸν κ. Π. περὶ Χαλδαίων· πρῶτον διότι εἶναι

θέμα ὅπως διάφορον τοῦ ἀρχικοῦ, περὶ γλωσσομαθείας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ δεύτερον διότι εἰς δυσχερῆ θὰ εὐρισκόμεθα θέσιν συζητοῦντες, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ κ. Π. ὁμολογεῖ ὅτι δὲν εἶναι χαιανολόγος. Διότι τῶν συζητήσεων δὲν εἶναι μόνον σκοπὸς τὸ ἀναγράψαι τὴν γνώμην τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ συγγραφέως· κατ' αὐτὴν τὴν μέθοδον καὶ ἡμεῖς θὰ ηὐκολυνώμεθα νὰ συζητήσωμεν μετ' ἰατρῶν—ἀλλὰ πρὸ πάντων οἱ συζητοῦντες νὰ νοῶσιν ἀλλήλους καὶ ἑαυτοὺς. Ἐκ περισσοῦ ὅμως λέγομεν ὅτι οὐδὲν νέον εἶπεν ἡμῖν ὁ κ. Π. λέγων ὅτι οἱ Χαλδαῖοι δὲν εἶναι ἀρίας καταγωγῆς ἀλλὰ τουργικῆς. δύο εἰσὶν, ὡς γνωστόν, οἱ μεγάλοι τῶν λαῶν βραχίονες· ἄριοι καὶ σημιταί· αἱ δὲ ὑποδιαρέσεις αὐτῶν δὲν ἀλλάσσουν τὸν γενικὴν αὐτῶν χαρακτῆρα. Οἱ δὲ Τυρανοὶ ¹ οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ἄριος λαός. Τίς ἀγνοεῖ ὅτι Τυρανοὶ λέγονται πολλάκις οἱ Μῆδοι ἐν τῇ ἀρχαιότητι; τίς δὲ ἠμφισβήτησε τὴν ἀρίαν τῶν Μήδων καταγωγὴν; Αὐτὸς ὁ Μασπερώ, ἐν φέρει εἰς τὸ μέσον ὁ κ. Π. γράφει ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ α. . . . «les peuples de race tourannienne, qui des marais de la Filande aux bords de l'Amour habitent encore aujourd'hui le nord de l'Europe et de l'Asie». Καὶ μετὰ τὰς μεγάλας τῶν λαῶν μεταναστεύσεις, σήμερον ἔτι, τίς ἄλλη φυλὴ κατοικεῖ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν βόρειον Ἀσίαν εἰμὴ ἡ ἀρία; Μὴ τοὺς Ἄγγλους καὶ Γερμανοὺς καὶ Ῥώσους εἶπέ τις ποτε καταγωγῆς σημιτικῆς; Ὡστε περιττὸν ἦτο ὁ κ. Π. νὰ ἀντιγράψῃ ὄρμαθὸν συγγραμμάτων τοῦ Λενορμάν ἢ τινὰ ἄλλον ἀπὸ τοῦ Μασπερώ.

θ'.) Ἐν τέλει παρατηροῦμεν ὅτι ὅσα ὁ κ. Π. διὰ μακρῶν ἀναγράφει περὶ Εὐγενίου καὶ Φριδερίκου καὶ κ. Βαφειάδου καὶ τῆς ἐφημερίδος Λεολόγος δὲν εἶναι α ἰσχυροὶ συζητοῦντες ἄλλως δὲν πρόκειται νὰ ἀρχίσωμεν κουβέρτα ἀλλὰ μόνον νὰ λέγωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ κύρους τῆς ἐπιστήμης περιβαλλόμενα· τί καὶ πῶς ὁ Εὐγένιος ὠμίλησε μετὰ τὸν Φριδερίκον καὶ πῶς ὁ κ. Π. θὰ συνδιαλεχθῆ ἐν Τουρκίᾳ μετὰ τῶν φίλων του, οὐδόπως μέλει τῇ ἐπιστήμῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου

ι'.) Ἐν τινι ὑποσημειώσει ὁμολογεῖ ὁ κ. Π. ὅτι ἐλανθάσθη εἰπὼν ἀντὶ τῆς συριακῆς, Συριακῆν ἦτο, λέγει, lapsus calamit.. Τὸ ἀληθέστερον ὅμως εἶναι ὅτι ἐκ τῆς διατριβῆς τοῦ κ. Π. μαρτυρεῖται πλέον ἢ ἅπαξ φουερὰ σύγχυσις καὶ βαβυλωνία τῶν ἀνατολικῶν λαῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ὀνομάτων.

ια'.) Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διατριβῇ ἐζητοῦμεν ἐρμηνείαν τοῦ παραδόξου συμπεράσματος ὁ ὁ κ. Π. ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φράσεως «οὐκ ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς» ὅτι δηλ. ὁ Ἰησοῦς ἀνεγίνωσκε τὰς γραφὰς ἐκεῖνας ἅς παρὰ ὁ Ἰσραὴλ ἀνεγίνωσκε (ὡς εἰ ὑπῆρχον αἱ ἄλλαι Γραφαί) καὶ κατὰ τὴν φράσιν μόνη αὐτὴ συμβάλλεται εἰς τὸ θέμα περὶ πρωτοτύπου ἑβραϊκοῦ

¹ Ὁ κ. Π. τὰ Tourannenne κλ. τοῦ Μασπερώ μεταφράζει Τουράνιος καὶ Τουρανικός!

τῶν Γραφῶν καὶ ἀραμαϊκῆς μεταφράσεως. Ἐπίσης ἐζητήσαμεν νὰ μάθωμεν σύγγραμμά τι ἢ φυλλάδιον ἀστυριαστὶ ἢ συριατὶ γραφέν ἐπὶ Ἰησοῦ. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Π. δὲν ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ ἀπαντήσῃ.

Μεταβκίνομεν ἤδη εἰς τὸν κ. Λαμπρύλλον.

ιβ'.) Καὶ ὁ κ. Α. ὁμολογεῖ ἀμέσως ἐν ἀρχῇ, ὡς καὶ ὁ κ. Π. ὅτι δὲν ἠσχολήθη περὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ ἀφοῦ δὲν ἠσχολήθησαν οἱ κύριοι περὶ τὰ τοιαῦτα τίς ἐβίβλεπεν αὐτοὺς νὰ γράβωσι;

ιγ'.) Οἱ ἐν ταῖς Πράξεσιν ἀναφερόμενοι Κρήτες, λέγει ὁ κ. Α. δὲν εἶναι οἱ γνωστοὶ Ἑλληνας νησιῶται, ἀλλὰ οἱ Κρετῖμ ἢ Κερκτῖμ. Πλὴν ὅμως τοῦ ἐπινοήσαντος αὐτὴν οὐδεὶς παραδέχεται τὴν γνώμην αὐτὴν. πάντες δὲ οἱ ἐρμηνευταὶ τῶν Πράξεων, Δεβέττε, Μάυερ κ.λ. οὐδὲ λόγου ἀξιοῦσιν αὐτὴν. Δὲν εἶναι ἡ μόνη φράξ καθ' ἣν ἡ Κρήτη καὶ οἱ Κρήτες ἐν τῇ Ν. Δ. μνημονεύονται. Αὐταὶ αἱ Πράξεις (κζ'. 7) λέγουσιν «ἀπεπλεύσαμεν εἰς Κρήτην» καὶ «λιμένα τῆς Κρήτης» (αὐτόθ. 12) καὶ, «κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ» γράφει ὁ Παῦλος πρὸς τοῦτον (α'. 5) καὶ ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τοῦτον ἐπιγράφεται ἀρχῆθεν «τῆς Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον» καὶ τέλος τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «Κρήτες ἀεὶ ψεύσται» ἐπαναλαμβάνει ἡ Κ. Δ. (Τίτ. α'. 12), εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ νοηθῶσιν ἄλλοι Κρήτες ἐν τῇ περὶ Πεντηκοστῆ περικοπῇ τῶν Πράξεων ἢ οἱ Ἑλληνας νησιῶται; Ἐπειδὴ τότε καὶ πάντοτε ὁ λαὸς τῆς Κρήτης ἦτο γνωστὸς καὶ ἐπίσημος, ἄσημοι δὲ οἱ Κρετῖμ, βεβαίως ὁ Λουκᾶς δὲν ἤθελε ταυτίσῃ, ἐξελληνίζων τὸ ὄνομα, τοῦτους μὲ ἐκείνους; ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπήρχετο αὐτῷ ἡ παράδοξος ἰδέα νὰ ὀνομάσῃ τοῖς Κρετῖμ Κρήταις ἤθελε βεβαίως σαρηνίσῃ τοῦτο. Ἐρωτᾷ ὁ κ. Α. «Ποῦ ἄλλοῦ ἢ Π. Κ. Δ. ἀποκαλεῖ τοὺς Ἑλληνας Κρήτας;» Ἡμεῖς δὲν εἶπομεν τοιοῦτόν τι, ἀλλ' ὅτι ἡ διάλεκτος, ἣν ἤκουσαν οἱ κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐν Ἱεροσολύμοις Κρήτες, οὐδεμίαν ἄλλην ἦτο εἰμὴ ἡ ἑλληνικὴ διάλεκτος αὐτῶν.

ιδ'.) Ἐπίσης οὐδαμοῦ εἶπομεν, ὅτι ὁ Πέτρος ὠμίλησε δι' ὑπαιτίσεων, ἀλλὰ φανερὰ φανερὰ τὸ χωρίον ἐκάλεσεν Ἀκιλάριον, ἦτοι χωρίον τοῦ αἵματος. «μαρτυρεῖτε, λέγων, διὰ τῆς ὀνομασίας, ὅτι ἐφρονεύσατε τὸν Ἰησοῦν» ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι τὴν λέξιν ἀκελί' αμὰ ὄφειλε ν' ἀναφέρῃ ὁ Π. ὀμιλῶν εἰς οἵανδήποτε διάλεκτον. Ἀλλ' ἔστω ὁ Πέτρος ὠμίλησεν ἑλληνιστί, ὁ Φίλιππος τῷ Κανδάκῃ ἑλληνιστί, ὁ Παῦλος ἐπίτης, καὶ εἴ τις ἄλλος. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο δεικνύει ἢ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἦν διαδεδομένη ἐν Παλαιστίνῃ θέμα, τὸ ὅποιον οὐδεὶς ἠρνήθη· τοῦτο ὅμως δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀποδεικτικὴν δύναμιν ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν ἢ τὰς γλώσσας ἀς ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς. Αἱ ἀποδείξεις ὄφειλουν νὰ στηρίζωνται ἐπὶ αὐστηρῆς λογικῆς συνεπειᾶς, οὐχὶ ἐπὶ ὑποθέσεων καὶ θύματα καὶ ἴσως.

ιε'.) Ἡ συνήθεια τῶν Ἰουδαίων νὰ φέρωσιν ὀνόματα ἑλληνικά, εἶναι ἰσχυρὰ δικαιολογία τῶν ὀνομάτων τῶν ἐβδομήκοντα, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι

ταῦτα ἀκριβῶς φέρονται. — «Εἰς ἐμὲ, λέγει ὁ κ. Λ., δὲν ἔτυχε ν' ἀπαγ-
σῆσω οὐδένα Ἑλληνα ἢ Ῥωμαῖον φέροντα ὄνομα ἑβραϊκόν.» — Οὔτε εἰς
ἐμὲ, ἀπαντῶ ἔτυχε τοῦτο· οὐδ' εἶπον τοῦτο οὐδαμοῦ· εἶπον μόνον ὅτι
Ἑβραῖοι καὶ Ῥωμαῖοι ἔφερον ὀνόματα ἑλληνικά.

ισ'.) Πόθεν ἐγνώριζον τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἠλίου οἱ εἰπόντες «ἄφες ἴδω-
μεν κ. λ.» παρὰ τὸν στυρόν, ἢ ἦσαν ἐθνικοί; ἐρωτᾷ ὁ κ. Λ. — Τὰ ἐγνώ-
ριζον καθὼς ἡμεῖς γνωρίζομεν τὴν θρησκείαν τῶν Ἰνδῶν, χωρὶς νὰ εἴμεθα
ἔθνικοι, — ἢ μελέτη καὶ ἀνάγνωσις τῶν ἰουδαϊκῶν γραφῶν ἐν τῇ ἑλλη-
νικῇ μεταφράσει, ἢ συναναστrophὴ ἢ καθημερινὴ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις
ἐθνικῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τόσαι ἄλλαι ἀφορμαὶ ἠδύναντο κάλλι-
σθαι νὰ προσπορίσωσιν αὐτοῖς γνώσεις τῆς ἱστορίας καὶ θρησκείας τῶν
Ἰουδαίων.

ιζ'.) Τὸ περὶ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου θέμα ἐξέσχεττι τοῦ ἡμετέρου.
Σημειοῦμεν δὲ τοῦτο μόνον, ὅτι τὰ κρημακὰ λόγια εἶναι αὐτὸ τὸ Εὐαγ-
γέλιον, γραφὲν ἁραμαϊστὶ, τάχιστα ἐρμηνευθὲν ἑλληνιστὶ καὶ ἐπικρατή-
σαν. Τὸ δὲ καθ' Ἑβραίων Εὐαγγέλιον εἶναι αὐτὸ τὸ τοῦ Ματθαίου πρω-
τότυπον, διαστραφὲν διὰ πρυσθαρχιρέσεων ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν.

Συμπέρασμα (καὶ δι' ἡμᾶς τοῦλάχιστον ἐπίλογος τῆς συζητήσεως) ὁ
Ἰησοῦς ὠμίλει τὴν Ἀραμαϊκὴν, γλῶσσαν τοῦ λαοῦ τῆς Παλαιστίνης.
Ἠδύνατο νὰ νοῆ ἢ καὶ νὰ ὀμιλῇ καὶ τὴν ἑλληνικὴν, διότι ἦτο γνωστὴ
ἐν Παλαιστίνῃ διάλεκτος· ἂν ὅμως πράγματι αὐτὸς ἐνόει ἢ ὠμίλει τὴν
ἑλληνικὴν, ἐκ τῆς Γραφῆς οὔτε ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως μαρτυρεῖται.

Σ. Η. Παπαγεώργιος.

ΠΕΡΙ ΠΟΛΥΣΑΡΚΙΑΣ

Η ΤΟΥ ΛΕΓΟΜΕΝΟΥ ΚΟΙΝΩΣ ΠΑΧΟΥΣ

Τὰ μέσα τὰ πολυμοῦντα τὴν πολυσαρκίαν ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐπηρεχό-
λησαν τοὺς ἰατρούς. Μέχρι σήμερον δὲ τὰ ἀποκτηθέντα ἀποτελέσματα
εἰσι τοσοῦτον ἀβέβαια, ὥστε ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην δύναται τις νὰ εἴ-
πη ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἦττον ἐχώρησεν. Ἐν τούτοις ἡ ὑγιεινὴ παρέχει ἡμῶν
μέθοδον ἀξίαν νὰ ἀκολουθήσωμεν, εἰ ἐπιθυμοῦμεν νὰ περιστείλωμεν τὴν
κατάστασιν ταύτην, ἐπὶ τοσοῦτον ἐγγύς οὔσαν ἐπικειμένης νοσηπιοῦ αἰ-
τίας τοῦ ὀργανισμοῦ.

Τὰ αἷτια τῆς πολυσαρκίας εἰσι διάφορα· κατὰ πρῶτον λόγον ἀρμόζει
νὰ κατατάξωμεν τὴν πρωτόγονον τοῦ ὀργανισμοῦ κατάστασιν, ἣτις διευ-
κολύνουσα τὴν ἐναπόθεσιν λίπους γεννᾷται πολλάκις αὐτομάτως, εἶναι
πάντοτε κληρονομικὴ. Ἡ ἡλικία ἔχει μεγίστην ἐπήρειαν ἐπὶ τῆς πολυ-